

Godkänd uppföljare på succébok

I *The Black Swan* (Taleb 2007) drev Nassim Nicholas Taleb tesen att händelser som inträffar med mycket liten sannolikhet, s k svarta svanar, förklarar mycket av det vi observerar runt omkring oss i samhället. Det centrala problemet med svarta svanar är att det är omöjligt att på förhand beräkna sannolikheten för att de ska inträffa. Samtidigt framstår de i efterhand som relativt enkla att förutse. Vad var exempelvis sannolikheten den 10 september 2001 att en storskalig terrorattack skulle inträffa i USA nästkommande dag? Timingen för *The Black Swan* kunde inte ha varit bättre. Taleb kom tack vare sina insikter att räknas till den exklusiva grupp personer som lyckades förutsäga den senaste finanskrisen. Geniförklaringen var ett faktum och boken blev en försäljningssuccé.

Antifragile: Things That Gain from Disorder kan ses som en uppföljare till *The Black Swan*. I boken tar Taleb sig an frågan hur vi bäst förhåller oss till svarta svanar. Vi bör självfallet undvika att vara fragila, då något som är fragilt lätt går sönder när en svart svan dyker upp. Det är bättre att vara robust eftersom något som är robust endast påverkas i begränsad omfattning av en svart svan. Att vara robust är emellertid inte optimalt eftersom det kan hindra oss från att dra nytta av *positiva* svarta svanar. Att gå från att vara fragil till att vara robust innebär inte bara att vi begränsar den potentiella förlusten från en negativ svart svan, vi begränsar också den potentiella vinsten från en positiv svart svan. Vore det inte bättre om mycket osannolika händelser endast hade en stor, positiv inverkan?

Med andra ord, vore det inte bra om vi faktiskt kunde vinna på att utsättas för stress, chocker och oordning i form av svarta svanar?

Taleb menar att det inte finns något begrepp som beskriver ett föremål som vinner på att utsättas för olika typer av chocker. Inget språk har något ord för denna egenskap. Ett fragilt objekt går lätt sönder. Motsatsen till "fragil" kan däremot inte vara "robust" eftersom detta begrepp beskriver *avsaknaden* av påverkan snarare än motsatt effekt. Vad ska vi då kalla något som faktiskt blir bättre när det utsätts för en svart svan? Taleb föreslår helt enkelt ordet "antifragil" (eng *antifragile*). Lite förenklat kan man säga att något kännetecknas av antifragilitet om det vinner på att utsättas för stress och oordning och om den potentiella vinsten från vissa osannolika händelser är större än den potentiella förlusten från andra osannolika händelser.

I boken använder sig Taleb av ett antal liknelser för att illustrera skillnaderna mellan att vara fragil, robust och antifragil. Ett (för Taleb typiskt) exempel rör mytologiska figurer. Fragilitet representeras av Damokles, hovman till Dionysios av Syrakusa, som tvingades genomlida en middag med ett svärd hängandes ovanför sitt huvud. Svärdet kan när som helst falla ner och förgöra Damokles, som därmed är ytterst fragil. Damokles fragilitet kan kontrasteras mot en annan legend, den återuppståndne fågeln Fenix, som återgår till sin tidigare form efter att den förstörts, varken mer eller mindre. På lång sikt påverkas Fenix inte av yttre faktorer och är därmed robust. Hydran från den grekiska mytologin får representera antifragilitet: när ett huvud huggs av växer två nya fram. Hydran vinner därmed på att utsättas för våld.

Vad skulle kunna vara ett mer konkret exempel på antifragilitet? Ett finan-

BOKANMÄLAN

Nassim Nicholas Taleb: *Antifragile: Things That Gain from Disorder*, Random House, 2012, 519 sidor, ISBN 978-1-4000-6782-4.

siellt instrument skulle exempelvis kunna sägas vara antifragilt om det vinner på att utsättas för volatilitet på marknaden. Olika yrken kännetecknas också av olika grader av antifragilitet. Personer med traditionella arbetaryrken inom industrin påverkas relativt lite av rykten och anseende. En akademikers karriär kan i jämförelse vara mycket känslig, eller rent av fragil. En forskare som blivit anklagad för plagiat kan mycket väl se sin karriär förstörd oavsett om anklagelserna är sanna eller inte. I motsats till detta har vi vissa typer av författare (där ibland Taleb själv kan vi förmoda) vars framgång faktiskt är positivt korrelerad med skriverier och kontroverser. Taleb menar att extremt negativa recensioner kan väcka mycket större intresse för en bok än vad en rad halvljumma recensioner kan göra. Omdömet att en bok eller författare är "underskattad" är därför uselt ur försäljningssynpunkt – mycket värre än en rejäl sågning.

Taleb ser ett stort problem i det faktum att mycket i det moderna samhället är utformat för att minska olika former av volatilitet. Genom att begränsa slumpens inverkan har samhället gjorts mer fragilt så att konsekvenserna är enorma när en svart svan till slut dyker upp. Många människor bedriver i alldeles för stor utsträckning aktiviteter där de potentiella vinsterna är små men synliga, samtidigt som de potentiella förlusterna är stora men osynliga. Detta tyder enligt Taleb på en fullständigt felaktig inställning till fragilitet och risk. Vad är det som ligger bakom att denna inställning är så utbredd? Bokens huvudantagonist är den sk "fragilistan", en typ av person som direkt eller indirekt uppmanar människor att ta onödiga risker där de potentiella förlusterna är enorma. I brist på bättre vetande gör den enfaldige fragilistan samhället mer fragilt. Fragilistan

kan komma i flera olika skepnader, t ex forskare, centralbankschefer, finansiella rådgivare och andra akademiker. En gemensam nämnare för dessa karaktärer är ett alltför mekaniskt tänkande och en övertro på vetenskap och planering när det gäller att förhålla sig till en riskfylld situation.

Ett exempel på en fragilista är en förälder som agerar alltför beskyddande gentemot sitt barn. Enligt Taleb bör barn i stället utsättas för "livets hårda skola". Ett annat exempel på en fragilista är läkaren som uppmanar en patient att använda sig av kylterapi för att minska en svullnad när svullnaden i själva verket är kroppens naturliga – antifragila – svar på skadan. Genom överdriven medicinering görs kroppen i själva verket svagare, så att den förr eller senare havererar fullständigt. Taleb uppger för övrigt att han själv brukar begära statistiska bevis av läkare för att en viss behandlingsmetod är effektiv innan han går med på behandling. I ett annat kapitel hävdar han däremot, utan statistisk uppbackning, att sk maxlyft är det bästa sättet att bygga muskelmassa på gymmet.¹ Statistiska bevis verkar med andra ord bara behövas i vissa situationer. Den här sortens inkonsekvens är tyvärr karaktäristisk för boken. I ena stunden klassificeras t ex filosofen Wittgenstein som en "robust tänkare", för att senare utnämnas till den "främste moderna antifragila tänkaren". Är han robust eller antifragil? Då en av bokens huvudpoänger är den stora skillnaden mellan dessa båda begrepp hade man kunnat önska sig lite mer stringens i användandet av exempel.

Finns det några ekonomer som har bidragit med insikter om fragilitet och antifragilitet? Det ligger kanske nära till hands att tro att Schumpeters (1942) kreativa förstörelse är ett exempel på

¹ Bakgrunden till denna utsaga är tydligen att en tränare han känner använder sig av denna metod och denne person uppvisar en imponerande kroppshydda.

antifragilitet. Detta håller Taleb inte med om. För det första menar han att idén om kreativ förstörelse ursprungligen kommer från Nietzsche och sedan utvecklades av Karl Marx. Enligt Taleb bortsåg Schumpeter dessutom från en av de viktigaste aspekterna av antifragilitet: icke-linjära effekter. För något fragilt är den ackumulerade effekten av en lång rad små händelser mindre än effekten av en stor svart swan. Den enda ekonom som kommer i närheten att få godkänt av Taleb är Hayek. Med sin kritik av ekonomisk planering och sin analys av hur prismekanismen agerar som informationsbärare i samhället (se t ex Hayek 1945) kan han väl knappast klassificeras som en naiv fragilista? Nja, Taleb menar att Hayek fokuserar för mycket på att prismekanismen skapar en sorts "intelligens" när huvudpoängen med antifragilitet är att man inte ska behöva förlita sig på intelligens.

I boken ges en rad mer eller mindre praktiska tips på hur vi kan göra oss själva antifragila och bäst dra nytta av svarta swanar. *Antifragile* är dock inte enbart en sorts självhjälpsbok, utan innehåller även en aning mer tekniskt material.

Taleb själv menar att *Antifragile* ska ses som en del av en trilogi tillsammans med de två tidigare böckerna *Fooled by Randomness* (Taleb 2004) och *The Black Swan* (Taleb 2007). Denna trilogi utgör tillsammans med ett onlinekompendium och en aforismsamling ett samlat verk om osäkerhet och risk. Ambitionsnivån är det med andra ord inget fel på. *Antifragile* är definitivt en läsvärd bok, i synnerhet för någon som inte läst Talebs tidigare böcker. Frågan är dock hur mycket nytt boken bidrar med, utöver det som redan sagts i *The Black Swan*.

Daniel Hedblom

Doktorand, University of Chicago

REFERENSER

Hayek, F A (1945), "The Use of Knowledge in Society", *American Economic Review*, vol 35, s 519–530.

Schumpeter, J A (1942), *Capitalism, Socialism, and Democracy*, Harper & Brothers, New York.

Taleb, N N (2004), *Fooled by Randomness*, Random House, New York.

Taleb, N N (2007), *The Black Swan: The Impact of the Highly Improbable*, Random House, New York.